

Архетипне значення “пекла” і “раю” допомогло протагоністу в процесі психокорекційної роботи об’єктивувати значимість негативних та позитивних моментів в своєму житті, здатності переходити із одного стану в інший (к-т 1-16). Це мотивується несвідомою зацікавленістю протагоніста єднатися з батьками, на що вказує символ жінки, яка зрощена з землею (рис. 2, к-т 89-92, 102, 103, 104, 105, 106) і одночасно бажанням від’єднатися від них (к-т 91, 92, 121, 122, 123, 124). Як наслідок, у І. присутнє почуття провини і тенденція до самопокарання (к-т 6), стан агресії, який символізує тигр на малюнку 3 (к-т 35-38, 45-51). Вплив архетипу на мотиваційний ракурс активності суб’єкта відкриває наявність у протагоніста досвіду перебування в пригнічених станах, провокує І. підмінити реальність в актуальних життєвих ситуаціях. Це пояснює той факт, що протагоніст асоціює себе з фігуркою, яка піднімається по шарфу Мадонни (к-т 2). Відчуття сили притаманні І. за рахунок її здатності відчувати “рай” в той час як вона знаходиться в “пеклі” (к-т 119, 120). Протагоніст вимушена “оживлювати” себе (к-т 22). К-т 17 акцентує увагу на здатності протагоніста висувати свої перспективи пріоритетно вище за свої бажання. І. відступає від себе, не відчуває себе, підміняє власні відчуття чимось іншим (к-т 16, 18), що є залишковим явищем пережитого (к-т 43, 44, 110) і вказує на особистісну проблему, імпотування психіки (к-т 44а, 46, 64, 66). Інтеграція архетипної символіки з механізмами символізації допомогла психологу через символ голуба виявити у І. спрямованість до психологічної смерті, “умертвіння” в собі певної частини (к-т 20, 21, 63). Емотивність спонтанної активності суб’єкта, каталізованої едіпальною залежністю протагоніста, вказала на наявність стану пригніченості, душевної порожнечі, який з’явився у І. в процесі спілкування з батьками (к-т 69, 70, 71, 72, 96, 97, 98, 99, 100, 115, 116, 117, 118). Символ зруйнованого замку на рис. 4. (Картина Ф. Страуба “Парк”) протагоніст асоціювала зі зруйнованими надіями, сподіваннями, втраченими цінностями (к-т 75-84) і саме відхід від реальності допомагає І. “відбудувати” його. В І. сформувалися умовні цінності: не давати подібну реакцію (к-т 49, 50, 51, 51а., 52), спрямованість на свободу (к-т 90).

Висновки. Вивчення вияву індивідуальних особливостей архетипної символіки в глибинному пізнанні можливе завдяки використанню опосередкованих методів пізнання, які мають архетипне навантаження і здатні викликати емоційне відношення. Застосування опосередкованих форм в психокорекційній практиці є доцільним за рахунок архетипності їх змісту. Використання неавторських малюнків дозволяє виявляти глибинні детермінанти психічного.

Література:

1. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
2. Яценко Т. С. До проблеми пізнання індивідуальної неповторності архетипної символіки / Т. С. Яценко. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія. 12. Психологічні науки. – 2011. – № 33 (57). – С. 15–27.

Резюме. У статті розкриваються критерії вияву індивідуальних особливостей архетипної символіки в глибинному пізнанні в межах психодинамічного підходу. Особливе значення надається діагностико-корекційній роботі з неавторськими малюнками за методом АСПП.

Ключові слова: архетипна символіка, індивідуальна неповторність, неавторський малюнок, діагностико-корекційний процес.

Резюме. В статье акцент поставлен на выявлении критериев индивидуальных особенностей архетипной символики в глубинном познании в рамках психодинамического подхода. Внимание акцентируется на диагностико-коррекционной работе с неавторскими рисунками по методу АСПП.

Ключевые слова: архетипная символика, индивидуальная неповторимость, неавторский рисунок, диагностико-коррекционный процесс.

© 2013

І. С. Дударенко, О. В. Педченко (м. Черкаси)

РОЛЬ АРХЕТИПНОЇ СИМВОЛІКИ У ПІЗНАННІ ГЛИБИННИХ ВИТОКІВ РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ СУБ’ЄКТА

Постановка проблеми. Кризовий стан, у якому перебуває українське суспільство, усвідомлення людьми своєї економічної, соціальної неспроможності, тривога за добробут та здоров’я близьких людей зумовлює все більше зацікавлення релігійною вірою, як засобом, що допомагає вижити у кризові історичні періоди. Відтак релігія та релігійна віра стали важливими реаліями сьогодення та набувають все більшої ваги і значимості в контексті їх впливу на життєдіяльність та особистісний розвиток людини. Зауважимо можливість подвійного впливу релігійної віри – як конструктивного, так і такого, що деструктує різні сфери життя особи. Даний факт підкреслюється у роботах А. Адлера [1], Л. Бурбо [2], Р. Мея [3], В. Райха [4], Е. Фрома [5] та ін. З огляду на це вагомості набуває проблема пізнання глибинних витоків релігійної віри суб’єкта, оскільки саме нереалізовані

потреби інфантильного «Я» зумовлюють прояви деструктивних тенденцій у поведінці віруючого. Враховуючи те, що деструктивні тенденції є наслідком психічних травм едіпального періоду розвитку, в якості основного методу пізнання обрано активне соціально-психологічне пізнання (АСПП), зорієнтоване на розкриття глибинних чинників зовнішньо спостережуваних явищ.

Виклад основного матеріалу. Серед методик, що становлять загальну систему АСПП, провідною є методика психоаналізу комплексу тематичних малюнків, розроблена академіком НАПН України Т. С. Яценко [6]. Методика узгоджується з реаліями системної впорядкованості психіки в єдності свідомого та несвідомого. Цілісний психоаналіз комплексу малюнків у діалогічній взаємодії з автором сприяє пізнанню логіки несвідомого й свідомого та виявленню їх суперечливих взаємозв'язків. Окреслене глибинно-психологічне пізнання сприяє об'єктивуванню глибинних детермінант тих чи тих форм поведінки, зокрема й компенсаторних характеристик, пов'язаних із релігійною вірою, які зумовлюють «використання» релігійних ідей для задоволення потреб власного «Я».

Малюнком суб'єкт у символічній формі презентує свій внутрішній світ, життєві драми, цінності. Процес психоаналізу передбачає рівнозначне врахування як візуального сприйняття автором власного малюнка та презентацію його розуміння, так і власне його сюжет з наповненням образів архетипним змістом. Серед численних архетипних символів, що використовуються авторами малюнків, особливе місце належить релігійній архетипній символіці. Зупинимось детальніше на ролі архетипної символіки у пізнанні глибинних інфантильних витоків релігійної віри особи. Для прикладу наведемо фрагмент стенограми психокорекційної роботи психолога із протагоністом А. та його аналіз.

Фрагмент стенограми психокорекційної роботи з протагоністом А.

Рис. 1. Я-реальне, я-ідеальне

Рис. 2. Мої бажання

А.: Ідеальний стан (рис.1) ілюзорний. Його нереальність символізує хрест, який перекреслює молоду, сексуальну дівчину. Ліворуч «Я – реальне». Дівчина палає у вогні, страждена, у неї сльози на очах. Вона грішна. В ідеальному стані над головою дівчини ореол святості. Такий стан властивий лише новонародженому маляті. У дорослому віці досягти ідеального стану неможливо. «Я-реальне» страждає, бо ніколи не зможе стати «Я-ідеальним».

П.: Душу наповнює бажання неможливого поєднання – від того страждання, адже реальний образ у вогні. Ці два образа, як єдине ціле, розмежувати їх неможливо: перекреслюючи один, перекреслюєте й інший. Реальний образ «Я» згорає, а ідеальний є недосяжним. Це може означати наявність тенденції до психологічної смерті. Адже на малюнку немає активності, лише заперечення себе в реальному і ідеальному варіантах.

А.: Моє бажання (рис. 2) – наблизитися до Господнього ідеалу. Я прагну виконувати Його заповіді, носити Його у своєму серці. Проте, здійсненню бажання заважають страхи та сумніви: чи зможу я відповідати Його ідеалу? чи реально це? Я дуже хочу отримати схвалення свого Батька.

П.: Ви маєте на увазі Батька – Отця Небесного чи свого батька?

А.: Коли говорила, мала на увазі Бога. Рідного батька я погано пам'ятаю. Але, насправді, хочу почути від нього слова любові і схвалення.

П.: Чоловік на рис. 2 втілює якісь батьківські риси?

А.: Я малювала образ намісника Бога на Землі. Не знаю, чи відповідає батько такому ідеальному змісту.

П.: Є велика потреба компенсувати те, що недодав батько. Тому таке велике бажання отримати схвалення Батька Небесного. Звертає увагу, що образ чоловіка з нимбом над головою (рис. 2) промалювали без рук. Свята сутність (рис. 2) не має рук, отже, не має можливості якось діяти? Невидимо для себе, втілюєте в образ Бога якості, що притаманні батькові: відсутність активності у допомозі вам.

А.: Я не пам'ятаю, щоб батько хоч колись допоміг мені. Було б краще, щоб він був бездіяльний, бо його діяльність була деструктивною, спрямовувалася на руйнацію родини.

П.: Подумайте, чи нічого ви не робите, аби заблокувати власну активність? Адже ви бачили, як активність близької людини призвела до руйнації. А хто міг би потрапити в образ падшого янгола?

А.: І я, і батько. Ще я звернула увагу, що за синіми обладунками Бога просвічується оранжевий колір падшого янгола і грішного «Я-реального».

П.: За Божими обладунками приховується земне та грішне? І це притаманне Богу?

А.: Я малювала Божий образ. Однак у Бога такої грішності немає.

П.: Сказане полегшить вам усвідомлення, що образ Бога (рис. 2), а отже, і потреба в Ньому, зумовлений образом батька. Зверніть увагу: «Я-реальне» (рис. 1) містить всередині ідеальну, блакитну сутність, зовні ж воно червоне, грішне, а в образі чоловіка на рис. 2 назовні виходить ідеальна сутність, а грішне приховується всередині. Янгол, у якого ви втілюєте і себе і батька, хоч падший, та має над головою ореол святості. Це своєрідний спосіб єднання із батьком, за яким стоїть нереалізована любов до нього та потреба в ідеальному батькові.

А.: Мені б не хотілося єднатися із таким, як мій батько.

П.: Тому ви і єднаєтеся з Богом! Знак Інь-Янь підтверджує сказане, оскільки символізує єднання протилежностей (тут – грішності та святості). Отже, образ батька настільки притягує вас, настільки ж і відштовхує, а це може зумовити культивування самодостатності. Змія символізує мудрість та самодостатність. Віднайти заміщення такого чоловіка, яким був батько, для вас не є бажаним. Тому прагнете втілити у собі все те, що люди шукають через взаємодію із партнером.

А.: У мене є подібні тенденції, я вважаю, що ніхто мені не потрібен.

Рис. 3. Драматична подія мого життя

Рис. 4. Людське буття, моє майбутнє

А.: Драматична подія (рис. 3), пов'язана з почуттями до іншої людини. Я прагнула любові, гармонії, та мої мрії не здійснилися. Це призвело до омертвіння, огрубіння душі. Я розчарувалася у чоловіках.

П.: Той чоловік виявився подібним до батька?

А.: Набагато гіршим. Спочатку він був добрим, уважним. Про такого можна було лише мріяти. Та, насправді, він не відповідав моєму ідеалу.

П.: Не відповідав, тому що був добрим та ніжним?!

А.: Згодом я зрозуміла, що його ніжність і доброта ілюзорні. За ними – жорстокість і грубість, що спрямовувалися на мою жіночу сутність. Але мені від початку здавалося, що не може бути все так добре, це неприродно. Ніжність і доброта мною відштовхувалися як нереальні речі.

П.: І потім лишилося тільки переконатися, що інтуїція не підвела: за ніжністю приховується жорстокість. Чи не спровокували ваші «відштовхування» ніжності його агресивних виявів?

А.: Можливо... Але, мені не хотілося цього.

П.: Є ще несвідомі бажання. Із самого початку у вас було відчуття, що чогось бракує в образі люблячого чоловіка. А бракує тих рис, які були притаманні батькові: агресивності, жорстокості. Тому потрібно зробити все можливе, аби ці риси виявилися. Хрест пускає корені чи, виростає з кореня?

А.: Виростає з кореня.

П.: Те, що ви поставили хрест на стосунках із чоловіками, корінням своїм сягає попередніх стосунків, а саме стосунків із батьком.

А.: Крапка в центрі спіралі (рис. 4) – народження людини. Господь вселяє душу в тіло, а далі від людини залежить чи обере вона шлях до Бога.

П.: На малюнку не бачимо змісту конкретного життя: є хрест і вихор, який начебто визначає шлях до Бога.

А.: Людина – це крапка у центрі спіралі. Було б добре, щоб вона рухалася до Бога. Бога я не намалювала, бо в Нього потрібно просто вірити.

П.: З одного боку, ви прагнете бути самодостатньою, а з іншого – є тенденція до мінімізації себе: я, людина, лише крапка. Ви представляєте своє життя через поняття гріховності (образ «Я-реальне» на рис. 1; образ падшого янгола на рис. 2). Однак, сказати, що вам властива лише гріховна природа не можна, тому що сльози (рис. 1), символізують ідеальну духовну сутність та є німб над головою падшого янгола (рис. 2). Така

неоднозначність – результат механізмів, які закладалися в ранньому дитинстві. На рис. 4 ви просто крапочка, яка піднімається до Бога. Підніматися до Бога, означає підніматися над реальністю.

А.: Я боюся, що моя активність у цій реальності буде носити деструктивний характер.

Рис. 5. Чоловік, жінка і я

Рис. 6. Людина, якої я боюся, ненавиджу і відчужую

А.: Жінка (рис. 5) – це мати Господня із немовлям. Чоловіка символізує свічка. Я завжди ставлю свічку за батька і молюся, аби його душа віднайшла спокій. Образ «Я» розпорошений: він і в свічці, і в іконі. Якщо брати ікону, то моє «Я» більше представлене у дитині.

П.: Свічка представляє вашу активність, тому що ви ставите її за батька. Водночас, свічка символізує чоловічий потенціал, який ви несете у собі. Це те, що у вас від батька. На голові у Мадонни убір, який носять священники-чоловіки. Ваша мати має значний чоловічий потенціал?

А.: Мама проблеми звикла вирішувати сама. Мене дивувало, що у батька до неї були якісь претензії. Мені мама здавалася просто святою.

П.: Погляньте, кому вона завдячує цим статусом – світло від полум'я свічки-батька створює ореол святості над її головою. Спостерігаючи за агресивністю батька, ви бачили й протилежне, притаманне матері. Тому вона набуває статусу ідеальної, святої.

А.: Моя мати віруюча людина. Мама навіть сказала: «Якби я раніше пізнала Бога, то ніколи б не вийшла заміж, бо це – грішний непотріб». Вона вважає, що найголовніше – реалізувати себе у служінні Богу.

Образ на рис. 6 передає людську грішність. Це істота, яка творить зло. Хрест означає, що обираючи зло, людина втрачає душу. У кожного в душі є частинка зла, яку символізує павук.

П.: Павука бачимо біля немовляти на рис. 5 «Чоловік, жінка і я». Чи означає це, що частина душі немовляти також пов'язана зі злом? І чи має павучок відношення до жінки?

А.: Невідомо який шлях обере дитина, тому зло може стосуватися її душі. Жінки він не торкається. Просто ікону не протирали від пилу.

П.: Жінки-матері зло не торкається, а тільки дитини. Ніби самодостатнє існування жінки (рис. 5) обтяжене присутністю дитини. Мама говорила, що заміжжя не було б, якби вона раніше віднайшла Бога. А не було б заміжжя, не було б і дитини. Як ви сприйняли мамині слова?

А.: У мене були суперечливі відчуття. З одного боку, я її розуміла, а з іншого – мене чомусь образили ті слова.

П.: Є небезпека, що ви реалізуєте те, що не реалізувала мама: не вийдете заміж, не народите дитину. Адже ви говорили, що розчарувалися у чоловіках і що сенс життя бачите в служінні Богу. Ми вже бачили (рис. 1) наявність тенденції до психологічної смерті. Це блокування активності, власного творчого потенціалу. Творення сім'ї, виношування та народжування дитини – це активний творчий процес, який блокується.

А.: Дякую, ви допомогли мені краще зрозуміти саму себе. Все-таки, реалізація себе як жінки, як матері, мені не байдужа. Напевне, тому я й відчувала неузгодженість у почуттях, коли слухала маму.

П.: Мама говорила, спираючись на власний досвід стосунків із чоловіком. Однак усі чоловіки різні. І ви переконалися у тому, що власноруч створювали ситуацію, коли необхідно розлучатися. Тому що «коли чоловік ніжний, турботливий, я відчуваю дефіцит агресії і роблю все, щоб актуалізувати її. Потім, коли негатив виявляється, переконуюсь, що він такий же, як і батько. Тому розлучаюся із ним».

А.: Так, я погоджуюся із таким текстом. Я ніби переконувалася у тому, що всі вони однакові і не варто витрачати на них життя.

П.: Потрібно навчитися бачити в людині її сутність, а не те, що ви їй приписуєте. Ви ж наперед визначили: всі чоловіки однакові. Таке переконання призводить до страждань та до німба святої. Варто замислитися: чи не надто висока це ціна за ідеальність? Адже блокується ваше прагнення до життя. Вам постійно потрібно повертатися до образу стражденної Мадонни, бо тільки так єднається із матір'ю.

А.: І не забуваю про батька.

Рис. 7. Моя сім'я у минулому. Конфлікт

Рис. 8. Моя мрія

А.: Вертикальна спіраль (рис. 7) – це мама, горизонтальна – батько, стріла теж батькова. Образ ляльки мій. Лялька злякана і не розуміє, що відбувається. Вона тримається за батькову стрілу, яка спрямована на маму. У дитинстві мені завжди хотілося заспокоїти батька, щоб він не ображав маму. Дивно, та я згадую, що конфлікти батьків чимось мені подобалися.

П.: Чи не були ви причиною розгортання конфлікту?

А.: Так, батьки часто сварилися через мене.

П.: Стріла на малюнку розділяє мамину та батькову спіралі, не дозволяє їм з'єднатися. І до цієї стріли причетні ви, тому що тримаєтесь за неї. Ви говорите, що конфлікти вас лякали, й, водночас, подобалися. Напевне, тим, що після них ви могли залишатися наодинці з кимось із батьків, і їхня увага спрямовувалася на вас, а не на партнера. В тих конфліктах ви реалізували власні бажання та устремління.

А.: Ісус сказав: «Отче, відпусти їм їхні гріхи, вони не знають, що роблять». Так і я, завжди пробачала батькові його конфліктність.

П.: Вам потрібно усвідомити, що і ви у тій ситуації не знали, що робите: роз'єднували батьків, для того...

А.: Щоб бути в центрі уваги когось із них.

П.: Тенденція до роз'єднання може екстраполюватися на стосунки з іншими людьми. Тому що, як тільки ви відчуваєте близькість у стосунках із людиною, то відразу ж з'являється потреба у такій стрілі. Батько руйнував стосунки і у цій руйнації ви єднаєтесь з ним.

А.: Я розумію. Мені потрібно пройти шлях усвідомлення цього глибинного змісту. Тоді можна сподіватися, що моє життя не буде таким обмеженим.

П.: Дівчина (рис. 8.) сексуальна і гарна, подібна до ідеального образу на рис. 1. Малюнок показує, що ви несете у собі великий життєвий, лібідіозний потенціал. Потенціал цей пов'язаний із можливістю любити, реалізовувати себе як жінка, як мати. Усвідомивши все сказане, важливо, щоб ви конструктивно перебудували своє життя, творчо реалізували свій потенціал. Дякую вам за плідну співпрацю, бажаю успіхів у подальшому пізнанні себе та інших людей.

Як бачимо, використання протагоністом архетипічних образів в малюнках, сприяло об'єктивації внутрішньої суперечливості психіки А. та усвідомленню нею деструктивного характеру власної активності. Так, внутрішня суперечність яскраво візуалізована за допомогою образів рис. 1. «Я-реальне. Я-ідеальне» та рис. 2. «Мої бажання». Представлений на рис.2 образ Бога також дозволяє говорити про зумовленість релігійних потреб А. проблемами, що були започатковані у інфантильний період розвитку, зокрема, проблемами у стосунках із батьком. У сприйнятті А. «родина у минулому» асоціюється з поняттям «конфлікт». На основі наведеного уривку стенограми стверджуємо батьківський внесок у виникнення конфліктних стосунків у родині. На малюнках ця активність презентована у вигляді стріли (рис. 7.), що спрямована на материнський символ (спіраль) Деструктивна активність батька, його агресія щодо матері зумовлюють відчуження автором малюнків його самого та його активності, неможливість виражати теплі та щирі почуття до батька. При цьому лишаються нереалізованими та заблокованими лібідні устремління А. до первинного об'єкта, як і прагнення до єднання із ним. Виявлено амбівалентне ставлення А. до батька, тобто відчуження його, з одного боку, а з іншого – прагнення любові та єдності із ним, яке не усвідомлюється протагоністом, і яке було об'єктивовано завдяки використаному протагоністом образу Бога при візуалізації змісту рис. 2. В ході аналізу з'ясовано, що за обладунками Бога приховується грішна батьківська сутність, що характерна також для «Я-реального» та для падшого янгола, куди протагоніст відносить і себе. Останнє дозволяє стверджувати і амбівалентність у ставленні А. до себе самої. Ця амбівалентність проявляється з одного боку, у ствердженні своєї грішності, недосконалості (палаюче у вогні «Я-реальне», рис. 1), а, з іншого боку, у прагненні до самовдосконалення на шляху до Бога, переборенні грішної природи, що властиве А. на відміну від інших.

Образ Богоматері на рис. 5. «Чоловік, жінка і я» презентує особливість сприйняття А. матері. В ході аналізу об'єктивована наявність материнського внеску у руйнування шлюбних стосунків, а саме, відчуження їх,

визнання їх неважливості порівняно зі служінням Богу. А. болісно сприймається заперечення матір'ю шлюбних стосунків, оскільки це означає й заперечення її, як дитини. Подібне ставлення матері деструктує психіку А. та впливає на виникнення тенденції «до психологічної смерті» (хрест, що перекреслює «Я-реальне» та «Я-ідеальне», рис. 1). Негативні почуття до матері витісняються зі свідомості протагоніста, натомість негатив переноситься на дитину, тобто, на саму себе. Свідченням цього є образ павука (рис. 6.), що у сприйнятті авторки малюнків символізує зле, грішне начало і стосується дитини (рис. 5). Завдяки переживанню своєї грішності та недосконалості відбувається єднання протагоніста із батьком (образ падшого янгола на рис. 2, у який А. втілює і себе і батька). Таке неусвідомлюване єднання зумовлює негативні емоційні стани А., оскільки поряд із визнанням грішності присутня тенденція до ствердження власної «святості», у якій реалізується інфантильне бажання єднання із матір'ю. Суперечливість, неузгодженість емоційного стану та внутрішнього світу А. презентує рис. 1 «Я – реальне. Я – ідеальне», що вже підкреслювалося вище.

Неусвідомлюване прагнення А. віднайти заміщення батька закінчується невдачею та розчаруванням у чоловіках, оскільки образ батька водночас приваблює і відштовхує протагоніста. Неусвідомлюваним для А. був власний невидимий «внесок» у створення конфліктних ситуацій, які призводили до руйнування стосунків, оскільки саме конфліктність була суттєвою характеристикою (фоном) ситуації взаємодії батьків та єднала протагоніста із первинним лібідними об'єктами. Поховані сподівання на гармонійні стосунки з чоловіками, на створення родини символізує домовина та хрест на рис. 3, що виростає із коріння. Останнє є натяком на те, що актуальні проблеми А. корінням своїм сягають минулого.

Релігійна віра сприяє стабілізації внутрішнього стану А. Відчуття гріховності виступає для А. умовною цінністю яка забезпечує єднання із батьком, в той час, як відчуття святості «єднає» А із матір'ю. Завдяки релігії набуває реальності поєднання у душі А. цих протилежних відчуттів. За допомогою твердження, що всім людям притаманна грішна природа і що зрівнятися із святістю Бога грішна людина просто не може, А терапевтує себе. При цьому вона наголошує на важливості та необхідності роботи над собою, необхідності боротися «з частинкою зла у собі», яка й несе у собі «зародок грішності». Саме ця боротьба зі злом у собі й дозволяє протагоністу наблизитися до «Господнього ідеалу», що сприяє зменшенню негативних емоцій. Віра стає для протагоніста порятунком від негативних переживань та джерелом позитивних емоцій.

Висновки. Таким чином, використання суб'єктом архетипної символіки сприяє об'єктивуванню в малюнках глибинних передумов формування віри у захист та опіку вищих сил. Пізнання цих передумов в ході психоаналізу комплексу тематичних малюнків дозволяє нівелювати деструктивні тенденції психіки, зумовлені неусвідомлюваною потребою аутопсихотерапії та компенсації незадоволених інфантильних прагнень за допомогою релігійної віри.

Література

1. Адлер А. Понять природу человека / А. Адлер [Пер. Е. А. Цыпина]. – СПб. : «Академический проспект», 1997. – 256с.
2. Бурбо Л. Пять травм, которые мешают нам быть самим собой / Л. Бурбо. – К. : София. – М.: Гелиос, 2001. – 89 с.
3. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье / Р. Мэй. – М. : Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 256с.
4. Райх В. Функция оргазма / В. Райх. – СПб. – М. : «Университетская книга» АСТ, 1997. – 367 с.
5. Фром Э. Душа человека / Э. Фромм. – М. : Республика. – 430 с.
6. Яценко Т. С. Основы глубинной психокоррекции: феноменология, теория і практика: Навч. посібник. / Т. С. Яценко. – К. : Вища школа, 2006. – 382 с.

Резюме: В статье представлены возможности исследования глубинных истоков религиозной веры субъекта с помощью психоанализа комплекса тематических рисунков, в частности, показана роль архетипной символики в их объективировании. Представлены возможности коррекции деструктивных тенденций психики верующего субъекта путем глубинной психокоррекции за методом АСПП.

Ключевые слова: религиозная вера, символ, архетип.

Резюме: У статті представлено можливості пізнання глибинних витоків релігійної віри за допомогою психоаналізу комплексу тематичних малюнків, зокрема, показано значення архетипної символіки в їх об'єктивуванні. Представлено можливості нівелювання деструктивних тенденцій психіки віруючої особи шляхом глибинної психокорекції за методом АСПП.

Ключові слова: релігійна віра, символ, архетип.